

SANSKRIT

उदा: - अजपालः अजान् ग्रामं नयति ।

ഉദാഹരണത്തിൽ അജാൻ എന്ന പദവും ഗ്രാമം എന്ന പദവും ദ്വിതീയാ വിഭക്തിയിൽ ആണ്. ആയതിനാൽ അവ രണ്ടും കർമ്മ പദങ്ങൾ ആണ്. നയിക്കുക എന്ന പ്രവർത്തികൊണ്ട് ആടിനെ മറ്റൊരിടത്തേക്ക് എത്തിക്കുക എന്നതാണല്ലോ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. അങ്ങിനെ മറ്റൊരിടത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകപ്പെടുന്ന വസ്തുവാണ് നയിക്കുക എന്ന പ്രക്രിയയിൽ മുഖ്യമായത്. ഇവിടെ അജാൻ നയിക്കപ്പെടുന്നതിനാൽ അതാണ് മുഖ്യകർമ്മം.

अधोदत्तेभ्यः वाक्येभ्यः प्रधानकर्म विविच्य लिखतु ।

1. सुमती जलं गृहं नयति ।
2. दरिद्रः धनिकं धनं याचते ।
3. पथिकः बालकं पन्थानं पृच्छति ।
4. गोपालः धेनुं क्षीरं दोग्धि ।
5. अध्यापकः छात्रान् धर्मं ब्रूते ।
6. माता तण्डुलान् भोजनं पचति ।
7. वामनः बलिं वसुधां याचते ।
8. गोविन्दः गजं देवालयं नयति ।
9. राजा चोरान् शतं दण्डयति ।
10. पिता पुत्रं गुणपाठं ब्रूते ।
11. सेवकः फलान् आपणं वहति ।
12. छात्राः गुरुं संशयं पृच्छति ।
13. देवाः क्षीरसमुद्रं अमृतं अमघ्नन् ।
14. मातुलः भागिनेयं नगरं नयति ।

प्रवर्तनम् - 3

न केवलं किन्तु।

उदा:- विद्यालये बालिकाः सन्ति। बालकाः च सन्ति।

विद्यालये न केवलं बालिकाः किन्तु बालकाः सन्ति।

अभ्यासाय-

1. महाभारते श्लोकाः सन्ति। गद्यभागाश्च सन्ति।
2. अर्णोस् पातिरि संस्कृतपण्डितः आसीत्। सः क्रिस्तुधर्म प्रचारकः च आसीत्।
3. वने क्रूरमृगाः सन्ति। विषसर्पाश्च सन्ति।
4. गोविन्दः कथां लिखति। कवितां च लिखति।
5. वसिष्ठकपत्नी स्वभावेन दुष्टा आसीत्। सा परोपकारविमूखा च आसीत्।

प्रवर्तनम् - 4

उदा - ज्ञातुं इच्छा - जिज्ञासा।

पातुं इच्छा

भोक्तुं इच्छा

उदा - गर्वेण सह वर्तते - सगर्वम्।

कोपेन सह वर्तते

रोषेण सह वर्तते

आमोदेन सह वर्तते

आनन्देन सह वर्तते

प्रवर्तनम् - 5

गद्यांशं पठित्वा अधोदत्तानां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत।

वारणासि नामके जनपदे वसिष्ठको नाम कश्चन कृषकः आसीत्। सः पत्न्या पुत्रेण च साकं वसति स्म। तस्य पिता जराबाधितः निरुद्धस्वच्छन्तगतिः तत्रैवावसत्। वसिष्ठकस्य पत्नी स्वभावेन दुष्टा परोपकारविमूखा च आसीत्। सा सदा श्वशुरं परुषवचनैः निनिन्द।

अः :- वसिष्ठकः कः?

आ :- वसिष्ठकपत्न्याः स्वभावः कीदृशः?

इ :- 'भर्तुः पिता' इत्यर्थकं पदं लिखत।

ई :- खण्डिकायाः उचितं शीर्षकं लिखत।

प्रवर्तनम् - 6

बहिः प्रयोगः - बहिशब्दयोगे पञ्चमीविभक्तिः।

उदा - नगरात् बहिः।

अभ्यासाय-

1. बालकाः बहिः क्रीडन्ति। (भवनं)
2. लतिका बहिः अगच्छत्। (ग्रामं)
3. छात्राः बहिः उपविशन्ति। (विद्यालयं)
4. कदलीफलानि बहिः स्थापितानि। (आपणम्)

2. वृक्षरोपणविधयः।

प्रवर्तनम् - 1

यथोचितं योजयत।

अ	आ
अशोकः।	- बृहत्संहिता।
नगरात् बहिः।	- वृक्षस्य रोगः।
वृक्षायुर्वेदः।	- पञ्चमी।
पाण्डुपत्रता।	- मङ्गलवृक्षः।

प्रवर्तनम् - 2

‘यदा - तदा’ प्रयोगः।

उदा - अध्यापकः कक्ष्यां प्रविशति। छात्राः उत्तिष्ठन्ति।

यदा अध्यापकः कक्ष्यां प्रविशति तदा छात्राः उत्तिष्ठन्ति।

अभ्यासाय-

1. सूर्यः उदयते। कमलानि विकसन्ति।
2. पिता दिवं गतः। पुत्राः व्यलपन्।
3. तटित् आगच्छति। मेघगर्जनं भवति।
4. वातः वाति। वृक्षाः पतन्ति।
5. वर्षकालः आगतः। कृषकाः तुष्यन्ति।

प्रवर्तनम् - 3

निर्दिष्ट सूचनामनुसृत्य वृक्षरोपणपालनविधिं अधिकृत्य टिप्पणिं लिखत।

सूचनाः :-सस्यक्षेत्रसज्जीकरणम् - मृदुमृत्तिकातिलानि - पूजां कृत्वा बालवृक्षरोपणम् - जलसेचनम्। -
वृक्षेभ्यः चिकित्सा।

सस्यक्षेत्रसज्जीकरणम्।

वृक्षरोपणाय प्रथमं सस्यक्षेत्रं सज्जीकरणीयम्। तत् च क्षेत्रं मृदुमृत्तिकायुक्तं भवेत्। अनन्तरं तत्र तिलानि वप्तव्यानि। यदा तानि पुष्यन्ति तदा मृत्तिकया सह योजयेत्। एवं पुष्टीकृते क्षेत्रे स्नानानुलेपनैः शुचिः भूत्वा वृक्षस्य पूजां कृत्वा बालवृक्षरोपणं कर्तव्यम्।

वृक्षसेचनविधिः

वराहमिहिराचार्येण विरचितायां बृहत्संहितायां वृक्षायुर्वेदमधिकृत्य सविस्तरं प्रतिपादयति । तत्र सस्यपरिपालने जलसेचनविधिं सूचयति । ग्रीष्मकाले सायं प्रातः च, हेमन्ते शिशिरे च दिनान्तरे, वर्षकाले तु तटे शुष्के च सेक्तव्याः । एवं भूताः वृक्षाः पुष्टाः भवेयुः ।

वृक्षचिकित्सा

अतिशीतवातातपैः वृक्षेषु रोगाः जायन्ते । पाण्डुपत्रता, प्रवालानामवृद्धिः, शाखाशोषः, रसस्रुतिः च तेषु प्रकटा भवन्ति । एवं लक्षितान् रोगान् यथाविधि चिकित्सेत च । आदौ शस्त्रेण तेषां विशोधनं कर्तनं च कुर्यात् । अनन्तरं विडङ्ग घृतपङ्कैः लेपनं, क्षीरवारिणा सेचनं च निर्दिष्टम् ।

सङ्करवृक्षमधिकृत्य विशदीकरणम् ।

“सस्यसंश्लेषणम् ।”

संश्लेषणं तु भिन्नवृक्षयोः अवयवसंकलनमेव । मूलवृक्षस्य स्कन्धं उत्कीर्य अन्यस्य वृक्षस्य स्कन्धः संश्लेषितः भवेत् । अनन्तरं उभावपि चणकरज्जुमुपयुज्य बध्येताम् । लाक्षापटेन तत्भागं आच्छादयेत् च । तत्र आर्द्रता सुसंरक्षणीया । मासं यावत् एवं संरक्षणीयम् । मासद्वयात् परं द्वावपि भागौ सम्मिल्य एकवृक्षत्वेन वर्धेताम् ।

वृक्षरोपणं कदा कथं करणीयम् ?

वृक्षरोपणसमये वृक्षयोर्मध्ये पर्याप्तम् अन्तरं पालनीयम् । अन्तरं विंशति हस्ताः चेत् उत्तमं स्यात् । द्वादश हस्तात् न्यूनं अन्तरं कदापि न कल्पयेत् । न्यूनं चेत् सम्यक् फलं न यच्छेयुः ।

प्रवर्तनम् - 4

‘नमः’ शब्दयोगे चतुर्थी विभक्तिः ।

उदाहरणम्

देवाय नमः

अभ्यासाय

1. नमः । (गुरुः)
2. नमः । (सूर्यः)
3. नमः । (दुर्गा)
4. नमः । (हरिः)
5. नमः । (सर्व)

6. नमः। (जननी)
7. नमः। (कविः)
8. नमः। (मित्रम्)
9. नमः। (माता)
10. नमः। (आचार्यः)

प्रवर्तनम् - 5 सम्भाषणांशान् पूरयत।

- लतिका :- भवान्?
- सुरेशः :- अहमापणं गच्छामि। भवती?
- लतिका :- अहं गृहात् आगच्छामि। अहमपि पुस्तकापणमागच्छामि।
- सुरेशः :-?
- लतिका :- वृक्षायुर्वेदप्रतिपादकं पुस्तकम्।
- सुरेशः :- तस्य नाम किम्??
- लतिका :- वराहमिहिराचार्येण विरचिता बृहत्संहिता।
- सुरेशः :-?
- लतिका :- कदा?
- सुरेशः :- मम गृहमागच्छतु।
- लतिका :-।

3. ഗീതാമൃതം

മഹാഭാരതത്തിലെ ഭീഷ്മപർവ്വത്തിലെ എഴുനൂറിലധികം ശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുന സംവാദമാണ് ഭഗവദ്ഗീത. 18 അധ്യായങ്ങളുള്ള ഭഗവദ്ഗീതയിലെ ശ്രദ്ധാത്രയ വിഭാഗയോഗമെന്ന 17-ാമത്തെ അധ്യായത്തിൽ നിന്നെടുത്തതാണ് പാഠഭാഗം.

പാഠഭാഗത്തിലെ ശ്ലോകങ്ങളുടെ ആശയങ്ങൾ

1. ദേഹികൾക്ക് സ്വാഭാവികമായും മൂന്നുതരത്തിലാണ് ശ്രദ്ധ ഉള്ളത്. സാത്വികമെന്നും രാജസമെന്നും, താമസമെന്നും. അവയെപ്പറ്റി കേൾക്കുക.
2. അർജ്ജുന! എല്ലാവരുടേയും ശ്രദ്ധ അവരുടെ പ്രകൃതിക്കനുസരിച്ചായിരിക്കും. ശ്രദ്ധാമയനായ ഏതൊരുവൻ ഏതുപ്രകാരമുള്ള ശ്രദ്ധയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നുവോ അവൻ അതുതന്നെയായി ഭവിക്കും.
3. സാത്വികന്മാർ ദേവന്മാരെ ആരാധിക്കുന്നു. രാജസന്മാർ യക്ഷരക്ഷസുകളെയും താമസന്മാർ പ്രേതഭൂതാദികളെയും സേവിക്കുന്നു.
4. എല്ലാവരുടേയും ആഹാരത്തിലുള്ള പ്രിയവും മൂന്നുതരത്തിലാണ്. അപ്രകാരം തന്നെ യജ്ഞ-തപ-ദാനങ്ങളും. അവയുടെ ഭേദത്തെപ്പറ്റിക്കേട്ടാലും.
5. ആയുസ്സ്, ഉത്സാഹം, ആരോഗ്യം, സുഖം, പ്രീതി എന്നിവയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന തരത്തിലുള്ളവയും സ്വാദുള്ളവയും മെഴുക്കുചേർന്നവയും സ്ഥായിയായ ദേഹപുഷ്ടി വരുത്തുന്നവയും ഹൃദ്യങ്ങളുമായ ആഹാരങ്ങൾ സാത്വികർക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടവയാണ്.
6. കയ്പ്, പുളി, ഉപ്പ്, ചൂട് എന്നിവ വളരെ കൂടിയതും, മെഴുക്കുചേർക്കാത്തവയും ദാഹമുണ്ടാക്കുന്നതും ശരീരദുഃഖം, മനോദുഃഖം, പലതരം രോഗങ്ങൾ എന്നിവ ഉണ്ടാക്കുന്നതുമായ ആഹാരങ്ങൾ രാജസസ്വഭാവികൾക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടവയാണ്.
7. പാകം ചെയ്ത് ഒരു യാമം കഴിഞ്ഞതും സ്വാദ് പോയതും ദുർഗന്ധമുള്ളതും ജീർണിച്ചതും എച്ചിലായതും ശുദ്ധിയില്ലാത്തതുമായ ആഹാരങ്ങൾ താമസന്മാർക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടതാകുന്നു.
8. ദേവന്മാരെയും ബ്രാഹ്മണന്മാരെയും ഗുരുക്കന്മാരെയും ആത്മജ്ഞാനികളെയും പൂജിക്കുക, ശുചിത്വം പാലിക്കുക, ബ്രഹ്മചര്യം അനുഷ്ഠിക്കുക, വക്രതയില്ലാതെ പെരുമാറുക, പരഹിംസ ചെയ്യാതിരിക്കുക എന്നിവ ശരീരം കൊണ്ട് ചെയ്യാവുന്ന തപസ്സാണ്.
9. ആരെയും ക്ഷോഭിപ്പിക്കാത്തതും സത്യയുക്തവും പ്രിയപ്പെട്ടതുമായ വാക്കും വേദശാസ്ത്രങ്ങളുടെ പഠനവും വാക്കുകൊണ്ട് ചെയ്യേണ്ടുന്ന തപസ്സാണെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു.
10. മന:ശുദ്ധി, സൗമ്യഭാവം, മൗനം, മനസ്സിനെയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയും അടക്കിയൊതുക്കി നിർത്തൽ, വിചാരശുദ്ധി എന്നിവ മനസ്സുകൊണ്ട് ചെയ്യേണ്ടുന്ന തപസ്സാണെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു.

ಗೀತಾಮೃತಂ

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆದರ್ಶ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಬಹಳ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಮಹಾಭಾರತದ 'ಭೀಷ್ಮ ಪರ್ವ' ದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಂಚಲಚಿತ್ತನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವೇ ಈ ಗೀತೆಯಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಇವೆ. 'ಶ್ರದ್ಧಾತ್ರಯಯೋಗ' ವೆಂಬ 17ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಇವೆ.

1) ತ್ರಿವಿಧಾ..... ಶೃಣು ||

ಸತ್ಯ, ರಜ, ತಮೋ ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳೂ ಸಹ ತ್ರಿಗುಣಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಮಾನವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕೀ, ರಾಜಸೀ, ತಾಮಸೇ ಎಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ.

2) ಸತ್ವಾನುರೂಪಾ ಏವ ಸಃ ||

ಎಲ್ಲಾ ಜನರ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅವರ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರು ಯಾವ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವರೋ ಅವರು ಅದೇ ರೀತಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

3) ಯಜಂತೇ ತಾಮಸಾ ಜನಾಃ ||

ಸತ್ಯ ಗುಣಯುಕ್ತರಾದ ಜನರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಜೋಗುಣವುಳ್ಳ ಜನರು ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮೋಗುಣಯುಕ್ತರಾದವರು ಭೂತ-ಪ್ರೇತಾ-ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

4) ಆಹಾರಸ್ತ್ವಪಿ ಋಣು ||

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯಕರವಾದಂತಹ ಆಹಾರವೂ ಸಹ ಸಾತ್ವಿಕ - ರಾಜಸ - ತಾಮಸ ವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಇವು ಮೂರು ವಿಧವಾಗುತ್ತವೆ.

5) ಆಯುಃ ಸತ್ವಃ ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರಿಯಾಃ ||

ಆಯಸ್ಸು, ಆಂತರಿಕಬಲ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸುಖ, ತೃಪ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹ ಸ್ವಾದಯುಕ್ತವಾದ ತೈಲ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂತಹ ಹಿತವಾದ ಆಹಾರವು ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

6) ಕರ್ತೃಮಲ ಆಮಯಪ್ರದಾಃ ||

ಖಾರ (ಮೆಣಸು), ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆಹಾರ, ತುಂಬಾ ಬಿಸಿಯುಳ್ಳ ಆಹಾರ, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರ, ಒರಟಾದಂತಹ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೇಯದ ಆಹಾರ ಇವು ರಜೋಗುಣವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆಹಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯು ದುಃಖವನ್ನು, ಶೋಕವನ್ನು ಮತ್ತು ರೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

7) ಯಾತಯಾಮಂ ತಾಮಸಪ್ರಿಯಮ್ ||

ಒಂದು ಯಾಮಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಬೇಯಿಸದ ಆಹಾರ, ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ಆಹಾರ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಆಹಾರ, ಹಿಂದಿನ ದಿವಸ ಆಹಾರ, ಎಂಜಲು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರಗಳು ತಾಮಸ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವು.

8) ದೇವದ್ವಿಜ ಉಚ್ಯತೇ ||

ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಗುರು - ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸೇವನೆ, ಶುಚಿತ್ವ, ಆರ್ಜವ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆ ಇವು ಶಾರೀರಿಕವಾದ ತಪವಾಗಿದೆ.

9) ಅನುದ್ವೇಗಕರಂ ಉಚ್ಯತೇ ||

ಉದ್ವೇಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡದ ಸತ್ಯವೂ, ಪ್ರಿಯವೂ, ಹಿತವೂ ಆದ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು - ಇವು ವಾಚಿಕ ತಪಸ್ಸಾಗಿದೆ.

10) ಮನಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಮುಚ್ಯತೇ ||

ಮನೋಶುದ್ಧತೆ, ಸೌಮ್ಯಸ್ವಭಾವ, ಮೌನ ಸ್ವಭಾವ, ಮನೋನಿಯಂತ್ರಣ, ವಿಚಾರಶುದ್ಧಿ - ಇವು ಮಾನಸ ತಪಸ್ಸಾಗಿದೆ.

श्रद्धात्रयम्

श्रद्धा नाम विश्वासः, अदृष्टार्थेषु विश्वासः। सा श्रद्धा सात्विकी, राजसी, तामसी चेति त्रिप्रकारा भवति। सत्त्वं, रजः, तमः इति त्रयः गुणाः। प्रकृतिः अपि त्रिगुणा भवति। प्रकृतेः कार्यभूताः प्राणिनः अपि त्रिगुणात्मकाः। तेषां श्रद्धा, गुणान् आश्रित्य त्रिविधा भवति। मनुष्याणां स्वभावः सात्विकः राजसः तामसः चेति त्रिधा दृश्यते।

सर्वेषां श्रद्धा स्वसंस्कारमनुसृत्यैव प्रवर्तते। अयं मनुष्यः श्रद्धायुक्तः यः यया श्रद्धया जीवति सः तच्छ्रद्धः भवति। यस्य श्रद्धा यादृशी भवति सः तादृशश्रद्धायुक्तः भवति।

सत्त्वयुक्ताः सात्विकाः देवान् पूजयन्ति। रजोगुणयुक्ताः राजसाः यक्षरक्षांसि यजन्ते। तमोगुणयुक्ताः तामसाः भूतप्रेत - पिशाचादीन् च सेवन्ते।

आहारत्रैविध्यम्

आहारस्य विषयेऽपि त्रैविध्यमस्ति। सात्विकाहाराः राजसिकाहाराः, तामसिकाहाराः। आन्तरिकारोग्यं, सुखं, तृप्तिः इत्येतान् वर्धयन्तः, रसयुक्ताः, तैलेन घृतेन वा संस्कृताः हितकराः भोज्यविभवाः सात्विकानां प्रियंकराः भवन्ति। अधिककटु - अम्ल-लवण-तीक्ष्ण रूक्षयुक्ताः, विदाहिनः च राजसानां प्रियकराः आहाराः भवन्ति। अपक्वाः, विगतरसाः, दुर्गन्धपूर्णाः, उच्छिष्टाः च आहाराः तामसानां प्रियङ्कराः भवन्ति।

तपसः त्रैविध्यम्

तपः नाम मनसः एकाग्रता। मनसः इन्द्रियाणां च एकाग्रता तपः उच्यते। तपः शरीरं, वाङ्मयं, मनोमयं चेति त्रिप्रकारं भवति।

देवाः, ब्राह्मणाः, गुरवः, आत्मविदः, आचार्याः, इत्येतेषां परिचरणं, शुचित्वं, ऋजुता, ब्रह्मचर्यं, अहिंसा च शरीरं तप उच्यते। यत् वाक्यम् अन्येषां जुगुप्सां न जनयति, प्रियं, हितकरं, स्ववेदाध्ययनपरं च भवति तत् वाचिकं तपः इति उच्यते।

मनोनेर्मल्यं, सौम्यभावः, मनः संयमः, विचारशुद्धिः, इत्येतत् सर्वं मानसं तप उच्यते। मनसः निर्मलभावः, सौम्यत्वं, मनसः संयमनं, विचारशुद्धिः, इत्येतत्सर्वं मनश्शक्तिं वर्धयति।

श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

यजन्ते सात्विका देवान् यक्षरक्षांसि राजसाः।

प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः॥

1. तामसाः कान् यजन्ते?
2. के देवान् यजन्ते?
3. तामसाः किं कुर्वन्ति?

सन्धिच्छेदपरिचयः

भूतगणांश्च	-	भूतगणान्	+ च ।
प्रेतांश्च	-	+।
अलङ्कारांश्च	-	+।
मनुष्यांश्च	-	+।
बालकांश्च	-	+।

एकपदलेखनम्

- शुचेः भावः - शौचम्
- मूढस्य भावः
- श्रृजोः भावः
- समर्थस्य भावः
- गुरोः भावः
- अलसस्य भावः
- तमसः भावः - तामसम्
- रजसः भावः

4. आयुर्दानं महादानम् ।।

ആയുർവേദത്തിന്റെ നിർവചനം

യാതൊരു ശാസ്ത്രത്തിൽ ഹിതവും അഹിതവും സുഖവും ദുഃഖവും ആയ ആയുസ്സിന്റെ ഹിതവും അഹിതവും മാനവും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ അത് ആയുർവേദമെന്ന് പറയുന്നു.

I യथോचितं യोजയത

1. बालचिकित्सा - शालक्यतन्त्रम् (3)
2. ग्रहचिकित्सा - रसायनविद्या (5)
3. ऊर्ध्वाङ्गचिकित्सा - वाजीकरणतन्त्रम् (6)
4. दंष्ट്രचिकित्सा - अगदतन्त्रम् (4)
5. जराचिकित्सा - भूतविद्या (2)
6. वृषचिकित्सा - कौमारभृत्यम् (1)

II आयुर्वेद अष्टാङ्ഗപद्धतीषु तिस्रः पद्धतीः विशदीकुरुत ।

III सूचनानुसारं टिप्पणीं लिखत-

भूतविद्या - मानसिकरोगं - यज्ञहोमादयः ।

IV खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

कश्चन भ्रमरः मधु पिबन् कमले उपविष्टः आसीत् । यदा सूर्यास्तः जातः तदा कमलं मुकुलितं जातम् । कमलस्थान्तः भ्रमरः बद्धः जातः । तादृशः भ्रमरः 'रात्रिरपगता भविष्यति । प्रभातञ्च भविष्यति । कमलं विकसिष्यति । ततः अहम्' इति यदा विचिन्तयन् आसीत् तदा कश्चन गजः आगत्य तत् भ्रमरयुक्तं कमलम् एव अनाशयत् । एवं स्वप्नं पश्यन् एव भ्रमरः मृतः ।

1. भ्रमरः किं कुर्वन् कमले उपविष्टः आसीत्?
2. कदा कमलं मुकुलितं जातम्?
3. कः कमलम् अनाशयत्?
4. भ्रमरः कुत्र बद्धः?
5. अधोरेखाङ्कितस्य शब्दस्य सन्धिच्छेदं कुरुत ।

5. सुयोधनस्य राजनीतिः।।

संस्कृतसाहित्ये प्रसिद्धेषु पञ्चमहाकाव्येषु अन्यतमं भवति भारवि विरचितं किरातार्जुनीयम्।

पञ्चमहाकाव्यानां तथा तेषां कर्तृणां च नामानि।

I रघुवंशः कालिदासः।

कुमारसम्भवम् - कालिदासः।

किरातार्जुनीयम् - भारविः।

शिशुपालवधम् - माघः।

नैषधीयचरितम् - श्रीहर्षः।

II ശ്ലോകങ്ങളുടെ ആശയം

1. സിംഹാസനസ്ഥനാണെങ്കിലും ദുര്യോധനൻ കാട്ടിൽ വസിക്കുന്ന അങ്ങയിൽ നിന്ന് പരാജയം സംശയിച്ച് ചുതുകളിച്ച് വ്യാജേന നേടിയ രാജ്യത്തെ നീതിപൂർവ്വം വശത്താക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.
2. അങ്ങനെയുള്ളവൻ ആണെങ്കിലും വഞ്ചകനായ അവൻ അങ്ങയെ ജയിക്കുവാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ കീർത്തിയെ സർഗുണങ്ങളാൽ നിർമലമാക്കി തീർക്കുന്നു. ഐശ്വര്യത്തെ വർധിപ്പിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് മഹാൻമാരോടുള്ള ശത്രുതപോലും ദുർജനസംഗമത്തെക്കാൾ പ്രിയങ്കരമാകുന്നു.
3. മനസ്സിലുള്ള കാമക്രോധലോഭമോഹ മദമാത്സര്യാദി ആറു ശത്രുക്കളെ ജയിച്ചവനും പ്രാപിക്കാൻ പ്രയാസമേറിയ മനുവിനാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ട പദവിയെ പ്രാപിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവനും ആലസ്യം വെടിഞ്ഞവനുമായ ആ ദുര്യോധനൻ രാവു പകലും പകുത്തിട്ട് താൻ ചെയ്യേണ്ട പ്രവൃത്തികൾ നീതിപൂർവ്വം ചെയ്യുന്നു.
4. അഹങ്കാരം നശിച്ച അവൻ എല്ലായ്പ്പോഴും കാപട്യമൊന്നുമില്ലാതെ ഭൃത്യന്മാരെ സ്നേഹമുള്ള സുഹൃത്തുക്കളെപ്പോലെയും, സുഹൃത്തുക്കളെ ബന്ധുക്കളോടെന്നപോലെയും ബന്ധുസമൂഹത്തെ അധികാരമുള്ളവരെപ്പോലെയും കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്നു.
5. വേണ്ട രീതിയിൽ വേർതിരിച്ചും ഒന്നിനോടും പ്രത്യേകിച്ച് മമത കാണിക്കാതെയും ആദരപൂർവ്വം ആസക്തി രഹിതനായി സേവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ ദുര്യോധനന്റെ ത്രിഗുണങ്ങൾ ഗുണങ്ങളിലുള്ള അനുരാഗത്താൽ സൗഹൃദത്തെ പ്രാപിച്ചവരോ എന്നു തോന്നുമാറ് അന്യോന്യം ബാധിച്ചതേ ഇല്ല.

4) सखीनिव बन्धुताम् ।।

ದುರ್ಯೋಧನನು ನಿರಹಂಕಾರನಾಗಿ ಮೋಸವಿಲ್ಲದವನ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸೇವಕರೊಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಿತ್ರರನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಂಧುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಂತ ರಾಜರುಗಳ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಉದಾರತೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

5) असक्तमाराधयतो परस्परम् ।।

ದುರ್ಯೋಧನನು ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮಮಕಾರವಿಲ್ಲದೇ ಅವನು ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದುರ್ಯೋಧನನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಇದ್ದವು.

6) वसूनि धर्मविप्लवम् ।।

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದಂತಹ ದುರ್ಯೋಧನನು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸದೇ ಕೋಪರಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುರೂಪದಿಷ್ಟವಾದ ದಂಡೋಪಾಯದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

7) विधाय रक्षान् सम्पदः ।।

ದುರ್ಯೋಧನನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಸಹ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲದವನ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಸಮಾಪ್ತಿಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಸೇವಕ ವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಾಗಿತ್ತು.

8) सुखेनलभ्या कुरवश्चकासति ।।

ದುರ್ಯೋಧನನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕಾರಣದಿಂದ ನದಿಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಕುರುದೇಶವು ಊಳುವಿಕೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯು ಬೆಳೆಯುವವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೃಷಿಕರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

9) नतेनसज्यं शासनम् ।।

ದುರ್ಯೋಧನನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹ ಯುದ್ಧಮಾಡಲೆಂದು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಗುಣಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿತರಾದ ರಾಜರುಗಳು ದುರ್ಯೋಧನನ ಶಾಸನವನ್ನು ಶಿರಸಾ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

III श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

तथापि जिह्वाः स भवज्जिगीषया
तनोतिशुभ्रं गुणसम्पदा यशः।
समुन्नयन्भूतिमनार्यसङ्गमा-
द्वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः।।

1. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम्?
2. यशः कीदृशं भवति?
3. किं वरम्?
4. किमपेक्षया विरोधः वरम्?
5. अनार्यसङ्गमाद्वरं - पदच्छेदं लिखत।

IV सुयोधनस्य प्रजापालनम् - लघुपन्यासः

सुयोधनः कपटद्यूतेन जितां भूमिं नयने वशीकर्तुं यतते। सः युधिष्ठिरं जेतुमिच्छया दयादाक्षिण्यादि गुणसम्पदा ऐश्वर्यं वर्धयन् स्वच्छं यशः तनोति। सः निरहङ्कारो भूत्वा भृत्येषु, सुहृत्सु, बन्धुषु च सखीबान्धवसचिवादि अधिकारिदृष्टिं कृत्वा आदरं प्रकटयति। सः ममतां विना धर्मार्थकामान् सेवते। दुर्योधनस्य गुणानुरक्ताः धर्मार्थकामाः त्रयोऽपि मैत्रीं प्राप्तवन्तः इव वर्तन्ते। जितेन्द्रियः सः धनाग्रहं क्रोधं च विना गुरुपदिष्टेन दण्डोपायेन शत्रुं वा पुत्रं वा समं दण्डयति। तस्य प्रजाशासनकाले कुरुदेशवासिनः अयत्नसुलभैः सस्यविभवैः सुखेन जीवन्ति। तस्य गुणेषु आकृष्टाः युद्धाय धनुः न उद्धृतवान्। एवं आननं कोपेन न वक्रीकृतम्।

V यथोचितं योजयत।

किरातार्जुनीयम्	- खण्डकाव्यम्
अभिज्ञानशाकुन्तलम्	- गद्यकाव्यम्
मेघदूतम्	- चम्पूकाव्यम्
कादम्बरी	- महाकाव्यम्
रामायणचम्पू	- नाटकम्

6. यागाश्वबन्धनम्

यागाश्वबन्धनम् എന്ന പാഠഭാഗം ഭവദ്യതിയാൽ വിരചിതമായ ഉത്തരരാമചരിതം എന്ന നാടകത്തിന്റെ നാലാം അംഗത്തിൽ നിന്നെടുത്തതാണ്. ഈ നാടകം കരുണരസപ്രധാനമാകുന്നു.

(ശൃङ്ഗാര:, ഹാസ്യ, കരുണ, രൗദ്ര, വീര, भयानक, बीभत्स, अत्भुत, शान्त इति नवरसा:)

I नाटकानि तत्कर्तार: च

मालविकाग्निमित्रम्	-	कालिदासः
आश्चर्यचूडामणि	-	शक्तिभद्रः
नागानन्दम्	-	अश्वघोषः
स्वप्नवासवदत्तम्	-	भासः
वेणीसंहारम्	-	भट्टनारायणः
सुभद्राधनञ्जयम्	-	कुलशेखरः

II लवस्य स्वभावविशेषः ।

सीतायाः यमलयोः पुत्रयोरेकः लवः भवति । उत्तररामचरिते चतुर्थे अङ्के तस्य प्रवेशः । वाल्मीकिमहर्षेः परिपालने सर्वाः अपि विद्याः तेन अभ्यस्ताः । सुकुमारः विनयान्वित च भवति अयम् । जनकमहाराजः सीतायाः रामस्य च आकृतिं तस्मिन् पश्यति । कौसल्यादयः तेन संगम्य अतीव सन्तुष्टाः अभवन् । यदा ब्राह्मणकुमाराः आगत्य अश्वं दृष्टुं तं तस्मात् प्रदेशात् अनयन् तदा पुनरपि तं दृष्टुं ते उत्सुकाः अभवन् । अधीताः विषयाः सम्यक् दृढीकृताः इति ज्ञापयति तेन कृतं आश्वमेधिकाश्व प्रत्यभिज्ञानम् । अदृष्टपूर्वः जन्तुविशेषः अश्वः इति पशुपाठनप्रकरणं स्मृत्वा सः अन्यान् बोधयति । स्वक्षात्रवीर्यं प्रदर्श्य भीतिं विना यागश्वं बन्धितवान् च ।

III व्याकरण विशेषः

अभितः, परितः, समया, निकषा इत्येतैः पदैः सह द्वितीया विभक्तिः उपयोक्तव्या ।

1. उद्यानं परितः बालाः क्रीडन्ति ।
2. ग्रामम् अभितः नद्यौ प्रवहतः.
3. गृहं समया आपणमस्ति ।
4. विद्यालयं निकषा उद्यानं वर्तते ।

प्रति शब्दयोगे अपि द्वितीया-

उदाहरणम् - बालं प्रति, नगरं प्रति, विद्यालयं प्रति।

IV सूचनां अनुसृत्य नाटकांशान् कथारूपेण परिवर्तयत।

सूचनाः - यागाश्वस्य आगमनम् - वटुभिः अश्ववर्णनम् - अरुन्धती जनकादीनां आगमनम् -
अश्वस्य बन्धनम् - अश्वरक्षकानां वीरघोषणम् - लवस्य युद्धोत्साहः।

श्रीरामस्य अश्वमेधयागाचरणावसरे एकदा यागाश्वः वात्मीकेराश्रमपरिसरं प्रविशति। अश्वं इदं प्रथमतया दृष्टवन्तः वटवः आश्चर्येण लवं प्रति अश्वस्य वर्णनम् कुर्वन्ति। तदा बालः लवः चपलतया गन्तुं इच्छति। तत्र ज्येष्ठवृद्धाः अरुन्धतीजनकादयः आसन्। अतः 'वटुभिः नीतोस्मि' इति उक्त्वा लवः अश्वसमीपं गच्छति। अश्वं दृष्ट्वा एषः यागाश्वः इति लवः प्रत्मभिजानाति। तत्र अश्वरक्षकानां वीरघोषणं श्रुत्वा कुपितः लवः अश्वं बध्नाति। तत्र आगताः अश्वरक्षकाः बालं लवं उद्दिश्य 'अश्वं मा बन्धनं करोतुं तं मोचयतु।' इति आज्ञापयन्ति। किन्तु युद्धोत्साही वीरः लवः घनुः उद्धृत्य युद्धाय वीरघोषणं करोति।

7. केरलीयकलारूपाणि

चतुर्विधाभिनयाः

1. आङ्गिकम् - अङ्गप्रत्यङ्गैः क्रियमाणः अभिनयः।
2. वाचिकम् - गद्यपद्यरूप सम्भाषणयुक्तः।
3. सात्विकम् - विविध भावप्रकटनम्।
4. आहार्यम् - विविध वेषभूषादिभिः क्रियमाणः अभिनयः।

प्रवर्तनम् - 1

पाठकम् - चाक्यारकूत् कलारूपयोः साजात्य वैजात्यानि विविच्य लिखत-

- पुराणकथासम्बन्धि
- भक्तिप्रधानमस्ति
- हास्यरसः
- क्षेत्रकला
- श्लोकानां व्याख्यानम्
- वाद्योपकरणमस्ति/नास्ति।

	चाक्यारकूत्।	पाठकम्।
साजात्यानि

वैजात्यानि

प्रवर्तनम् - 2

यथोचितं योजयत

अ	आ
चाक्यारकूत्	भक्तिभावः
पाठकम्	उत्तरकेरले प्रचारमाप्ता कला।
पूरक्कली	चम्पू प्रबन्धः

कलरिप्पयट्ट् सत्कथाकालक्षेपः
हरिकथा आयोधनकला

प्रवर्तनम् 3

निर्दिष्टसूचनानुसारं कलरिप्पयट्ट् कलारूपमधिकृत्य टिप्पणि लिखत।

सूचनाः - आयोधनकला - स्वीकृता रीतिः - पदनिष्पत्तिः - प्रणेता - कलायाः स्वाधीनता-

कलाः	दृश्य प्राधान्यम्	श्राव्य प्राधान्यम्	दृश्य श्राव्य प्राधान्यम्	अनुष्ठानकला	अनुष्ठानेतरकला	आङ्किकम्	वाचिकम्	सात्विकम्	आहार्यम्	नृत्तम्	वाद्यम्	गीतम्	शास्त्रीयम्	शास्त्रीयेतरम्	सामूह्य विमर्शनम्	कायिकप्रधानम्।
1 चाक्यार्कूत्त		X		X		X	X	X	X		X			X	X	
2 पाठकम्		X		X			X							X		
3 हरिकथा		X			X		X		X					X		
4 पूरक्कली	X			X						X		X		X		X
5 कलरिप्पयट्ट्	X				X								X			X

8. सुरायाः असुरता

प्रवर्तनम् 1

मद्यपानस्य दोषान् ज्ञापयितुं भित्तिपत्र निर्माणम्।

उदा:- यतो मद्यं ततो नाशः।
मद्यं विषम्।
कुटुम्बं स्मर। मद्यं त्यज।
मद्यपानम् आरोग्यनाशकम्।
मद्यनिमित्तं कलहो सुलभः
मद्यं कुटुम्बनाशकम्।
मद्यं वर्जय, दीर्घायुष्मान् भव।
उन्मादकवस्तूनि त्याज्यानि।
.....

प्रवर्तनम् 2

सम्भाषणांशान् पूरयत

- सुधीरः - नमस्ते वसन्त, कुत्र गच्छसि?
वसन्तः - सुधीर-अहं मद्यशालां गच्छामि। मद्यं अस्ति।
सुधीरः - वसन्त, मद्यम् आरम्भे स्वाद् स्यात्, पश्चात्तु एव।
वसन्तः - एवं किल? तर्हि सुधीर, अहम् इतः प्रभृति मद्यं।
सुधीरः - साधु वसन्त, धन्यवादः।

प्रवर्तनम् 3

जुगुप्सा, प्रसादः, विरामः, इत्यर्थद्योतक शब्दयोगे पञ्चमी।

अभ्यासाय

उदा: मद्यपानात् विरराम।

..... विरराम। (धूमपानम्)

रमेषः प्रमाद्यति। (अध्यापनम्)

देवदत्तः विरराम। (पठनम्)

यक्षः प्रमत्तः। (स्वाधिकारः)

प्रवर्तनम् 4

यथोचितं योजयत

अ

जातकमाला

कथासरित्सागरः

ऐतिह्यमाला

हितोपदेशः

बृहत्कथा

वेतालपञ्चविंशतिः

पञ्चतन्त्रम्

कादम्बरी

आ

गुणाढ्यः

नारायणपण्डितः

सोमदेवः

आर्यशूरः

कोट्टारत्तिल् शङ्गुणि

बाणभट्टः

शिवदासपण्डितः

विष्णुशर्मा।

9. दिशानिर्णयः

I यथोचितं योजयत।

1) मनुष्यालयचन्द्रिका	1) दिक्।
2) ब्रह्मसूत्रम्।	2) तच्चुशास्त्रम्
3) प्राह्नः	3) दक्षिणोत्तररेखा।
4) यमसूत्रम्।	4) उपवेदः।
5) आशा।	5) पूर्वपश्चिमरेखा।
6) स्थापत्यवेदः।	6) श्रीनीलकण्ठमूस्सद्
7) वास्तुविद्याः।	7) प्रातः कालः।

II लघूपन्यासरचना।

दिशानिर्णयरीतिं प्रतिपादयत।

(सूचना: - क्षेत्रसमीकरणम्, शङ्कुस्थापनम्, प्राह्ने अपराह्ने च बिन्दुनामाङ्कनम्, पूर्वपश्चिमरेखा, दक्षिणोत्तररेखा)

दिशानिर्णयः।

गृहनिर्माणसमये दिशानिर्णयः प्रमुखः अंशः अस्ति। अतः भूमेः समीकरणं प्रथमं कार्यम्। समीकृतभूमेः मध्यदेशे शङ्कुं दृढं निवेशयेत्। ततः शङ्कुदैर्घ्ययुगलसम्मितं अन्तरं कृत्वा भूमौ वृत्तम् आरचयेत्। प्रातःकाले शङ्कुच्छाया वृत्तरेखायां यदा यत्र पतति तदा तत्र अङ्कनं कार्यम्। एवं अपराह्णे अपि वृत्तरेखायां छायायाः अङ्कनं कुर्यात्। परेद्युः अपि प्रातःकाले छायायाः अङ्कनं कार्यम्। एवं तत्र अङ्कनद्वयं स्यात्। अङ्कनद्वयमध्यगतं भागं त्रिधा विभज्य यः भागः प्रथमदिनबिन्दोः समीपं आगच्छति तम् अपराह्नाङ्कित बिन्दुना सह योजयित्वा रेखां रचयेत्। एषा रेखा एव पूर्वपश्चिमरेखा भवति। पूर्वपश्चिमरेखायां एकैकं बिन्दुं आधारीकृत्य अन्योन्यमन्तर्गतं वृत्तयुग्मं आरचयेत्। वृत्तसङ्गमबिन्दोः मध्यगता रेखा दक्षिणोत्तररेखा भवति। एवं पूर्व-पश्चिम-दक्षिण उत्तरदिशः लभ्यन्ते। एवं रीत्या दिशानिर्णयः कार्यः।

प्रवर्तनम् - 3

उदाहरणानुसारं एकपदं लिखत।

1. अन्यत् शास्त्रं - शास्त्रान्तरम्।
अन्यत् वनम् -
2. दत्तं चित्तं यैः ते - दत्तचित्ताः।
दत्ता श्रद्धा यैः ते -

10. योगिनः सर्वसेवकाः।

प्रवर्तनम् 1

सूचनानुसारं जीवनचरितं लिखत।

नाम -	स्वतिमहाराजः।
जन्मतिथिः	- 1813
पितरौ	- चङ्ङनाशशेरि राजराजवर्मा लक्ष्मीबायितम्पुराट्टी च।
विद्याभ्यासः	- बहुभाषापण्डितः।
कर्मक्षेत्रम्	- राजा।
साहित्यमण्डले	- प्रसिद्धः कविः। गायकः। योगदानानि।
बहुमतिः	- गर्भश्रीमान्।
रचना	- पद्मनाभशतकम्, भक्तिमज्जरी, स्यानन्दूरपुरवर्णन प्रबन्धः, उत्सवप्रबन्धः च। गानानि (संस्कृते, हिन्दी भाषायाञ्च)
मृतिः	- 1847

स्वातितिरुनाल्

1813 तमे वर्षे स्वातितिरुनाल् महाराजः जनिमलभत। अस्य पिता चङ्ङनाशशेरिस्थो राजराजवर्मा, माता लक्ष्मीबायि तम्पुराट्टी च। तस्य जननवेलायां एव माता मृतिमगात्। अस्य जननसमये राजवंशे पुरुषसन्ततिः नासीत्। अतः गर्भस्थ एव अयं राज्याधिकारी भूत्वा 'गर्भश्रीमान्' इति प्रसिद्धिम् अवाप।

बाल्य एव अयम् अनेके भाषाः अपठत्। तस्य सङ्गीतशास्त्रे महती अभिरुचिः आसीत्। साहित्यसङ्गीतकलासु निष्णातोऽयं प्रसिद्धः कविः गायकश्च अभवत्। षोडशे वयसि राज्यभारं वहन् चतुस्त्रिंशे वयसि दिवङ्गतः च। एषः महाशयः साहित्यसङ्गीतादि कलानां पोषणाय नितरां प्रायतत। अनेन विरचितानि गीतानि कीर्तनानि च प्रसिद्धानि। तेषु पद्मनाभशतकं, भक्तिमज्जरी, स्यानन्दूरपुरवर्णनप्रबन्धम्, उत्सवप्रबन्धञ्च अतीव प्रशस्तानि। अनेन संस्कृते हिन्दी भाषायां च अनेक गीतानि रचितानि। 'भावयामि रघुरामं', 'भावये श्रीगोपालं', इत्यादीनि कीर्तनानि प्रसिद्धानि।

एवं रीत्या स्वातिमहाराजः अल्पे एव वयसि महान् कार्यं कृतवान्।

प्रवर्तनम् 2

यथोचितं योजयत।

तपोवनस्वामी	-	धर्मार्थकाममोक्षाः।
आसीत्	-	अमूल्यम्।
पुरुषार्थाः	-	लङ्।
अनर्घम्	-	सन्दर्शनं अर्थयते इति।
सन्दर्शिनः	-	ईश्वर दर्शनम्।
विविक्ते	-	सन्दर्भे।
प्रसङ्गे	-	एकान्ते।

प्रवर्तनम् 2

उदाहरणानुसारं एकपदं लिखत।

आत्मनि रतिः - आत्मरतिः।

अत्मनि क्रीडा -

11. दीक्षान्तोपदेशः

प्रवर्तनम् - 1

जुगुप्सा-विरामम्-प्रमादम्-इत्यादि अर्थयुक्तपदानां योगे पञ्चमी विभक्तिः कार्या।

उदाहरणम् - अधर्मात् जुगुप्सते।

अभ्यासाय-

- प्रमत्ताः। (स्वाधिकारम्)
- विरमति। (अध्ययनम्)
- प्रमाद्यते। (पठनम्)
- न प्रमादितव्यम्। (सत्यम्)

प्रवर्तनम् - 2

उदाहरणानुसारं एकपदं लिखत।

माता देवता यस्य सः - मातृदेवः।

..... - पितृदेवः।

प्रवर्तनम् - 3

खण्डिका लेखनम्।

सूचनाः उपयुज्य समाप्तविद्यं शिष्यं प्रति गुरुपदेशं लिखत।

सूचनाः

सत्यवादित्वम् स्वाध्यायः अध्ययनाध्यापनम् गृहस्थजीवनम्
सन्ततिपालनम् देवपितृकार्यं अप्रमादः मातृ-पितृ-आचार्य-अतिथिसेवा
सदाचारः दानविधानम् संशयपरिहारः।

आचार्यः वेदादि विद्या समाप्तेः अनन्तरं शिष्यं उद्दिश्य उपदिशति। भवान् सदा सत्यं वदतु। धर्ममार्गं अनुसरतु। अधीतकार्येभ्यः न व्यतिचले। गुरवे प्रियां गुरुदक्षिणां दत्त्वा विवाहं कृत्वा सत्सन्ततिं प्राप्नोतु। स्वाध्ययनं अध्यापनं च करणीयम्। आत्मरक्षणे जाग्रतः भव। ऐश्वर्यसम्पादने अनासक्तिं मा कुरु। देवपितृसेवायाः प्रमादं मा कुरु। मातरं-पितरं-गुरुं-अतिथिं च देवतारूपेण पश्यतु। अनिन्द्यकर्म एव कर्तव्यम्। निन्द्यकर्म मा कुरु। गुरोः सद्गुणान् अनुसर। गुरोः दुर्गुणान्

मा अनुसर । वयसा-ज्ञानेन-तपसा-आचारेण च यः गुरोः अपेक्षया अधिकतरः भवति तं पूज्यतु ।
 श्रद्धया दानं कुरु । अश्रद्धया दानं न कर्तव्यम् । सम्पदा सह विनयपूर्वकं दानं कुरु । पात्राणां
 आवश्यकतानुसारं दानं करणीयम् ।

कर्तव्ये आचारे वा शङ्का जायते चेत् तस्मिन् काले देशे च, सदाचारनिरताः, धर्मतत्पराः,
 अक्रूरहृदयाः विवेकशालिनः अनुकरणादर्शतया ग्राह्याः । एषः विधिः । एष उपदेशः । एष एव
 वेदोपनिषदां सारः । एवमेव श्रद्धया करणीयम् ।

മലയാള പരിഭാഷ - വേദമനൂച്യ അതിഥിദേവോ ഭവ

വേദത്തെ പഠിപ്പിച്ച് ആചാര്യൻ ശിഷ്യനോട് ഉപദേശിക്കുന്നു. സത്യത്തെ പറയുക.
 ധർമ്മത്തെ അനുഷ്ഠിക്കുക. അധ്യയനത്തിൽ നിന്നും തെറ്റരുത്. ആചാര്യൻ
 ഇഷ്ടമായ ധനത്തെ കൊടുത്തിട്ട് സന്താനപരമ്പരയെ മുറിക്കാതിരിക്കണം.
 സത്യത്തിൽ നിന്ന് തെറ്റരുത്. ധർമ്മത്തിൽ നിന്ന് തെറ്റരുത്. ആത്മരക്ഷയ്ക്ക്
 വേണ്ടിയുള്ള കാര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് തെറ്റരുത്. ഐശ്വര്യത്തിനായുള്ള (കർമ്മത്തിൽ
 നിന്ന്) തെറ്റരുത്. ദേവന്മാർക്കും പിതൃക്കൾക്കും വേണ്ടിയുള്ള കാര്യങ്ങളിൽ നിന്ന്
 തെറ്റരുത്. അമ്മയാകുന്ന ദേവനോട് കൂടിയവനായി ഭവിക്കുക. പിതാവായാകുന്ന
 ദേവനോട് കൂടിയവനായി ഭവിക്കുക. അതിഥിയായാകുന്ന ദേവനോട് കൂടിയവനായി
 ഭവിക്കുക.

यान्यनवद्यानिकर्माणि संविदा देयम् ।

ഏതൊക്കെയാണോ നിർദ്ദോഷങ്ങളായ കർമ്മങ്ങൾ അവ സേവിക്കപ്പെടേണ്ടവയാകുന്നു.
 മറ്റുള്ളവ സേവിക്കപ്പെടേണ്ടവയല്ല. യാവചിലതാണോ ഞങ്ങളുടെ ശോഭനങ്ങളായ
 പ്രവൃത്തികൾ അവ നിന്നാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടേണ്ടവയാകുന്നു. മറ്റുള്ളവ
 അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടേണ്ടവയല്ല. യാവചിലരാണോ ഞങ്ങളെക്കാൾ അധികം ശ്രേഷ്ഠരായ
 ബ്രഹ്മണന്മാർ അവർക്ക് നിന്നാൽ നൽകി ആശ്വാസം നൽകപ്പെടേണ്ടതാണ്.
 ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ദാനം ചെയ്യണം. ശ്രദ്ധയില്ലാതെ ദാനം ചെയ്യരുത്. സമ്പത്തിനനുസരിച്ച്
 ദാനം ചെയ്യണം. ലജ്ജയോടുകൂടി (വിനയത്തോടുകൂടി) ദാനം ചെയ്യണം. ഭയത്തോട് കൂടി
 ദാനം ചെയ്യണം. സ്നേഹിതന്മാരുടെയും മറ്റും കാര്യങ്ങൾ അറിഞ്ഞുകൊണ്ട് ദാനം
 ചെയ്യണം.

अथ यदि ते चैतदुपायस्यम् ।

പിന്നീട് നിനക്ക് കർമ്മത്തെപ്പറ്റിയുള്ള സംശയമോ ആചാരത്തെപ്പറ്റിയുള്ള സംശയമോ
 ഉണ്ടാവുകയാണെങ്കിൽ അവിടെ വിചാരശീലന്മാരും കർമ്മതത്പരന്മാരും അന്യരാൽ

പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടാത്തവരും ക്രൂരസ്വഭാവമില്ലാത്തവരും ധർമ്മാഭിലാഷികളുമായി യാവ ചില ബ്രാഹ്മണന്മാർ ഉണ്ടോ അവർ ആ വിഷയത്തിൽ എപ്രകാരം വർത്തിക്കുമോ അപ്രകാരം ആ വിഷയത്തിൽ വർത്തിക്കണം. ഇനി ദോഷശങ്കയുള്ളവരെ സംബന്ധിച്ച്, അവിടെ വിചാരസമർത്ഥന്മാരും പക്ഷമതികളും പരപ്രേരണയ്ക്ക് വശംവദരാകാത്തവരും ക്രൂരതയില്ലാത്തവരും ധർമ്മതന്ത്രപരരുമായി യാവ ചില ബ്രാഹ്മണർ ഉണ്ടോ അവർ എപ്രകാരം അവരിൽ വർത്തിക്കുമോ അപ്രകാരം അവരിൽ വർത്തിക്കണം. ഇത് വിധിയാകുന്നു. ഇത് ഉപദേശമാകുന്നു. ഇത് വേദരഹസ്യമാകുന്നു. ഇത് ഈശ്വരവചനമാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ഉപാസിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇത് ഇപ്രകാരം തന്നെ ഉപാസിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

दीक्षान्तोपदेशः ।

वेदमनूष्य न प्रमदितव्यम्

വേദാദിഗള അധ്യയന പൂർത്തിയാദ ശിഷ്യനിಗೆ ഗുരുമ ു രിതി ഉപദേശിസുത്വാനെ. സത്യവന്നു ഹേളു. ധർമ്മമാർഗവന്നു അനുസരിസു. സ്വവേദാധ്യയനമിനാ വിമുഖനാഗഭേദ. അചാര്യനിಗೆ ഇഷ്ടവാദ സപത്നന്നു ഗുരുമകുടീനയാഗി കോളു വിവാഹവാഗി സന്തതി പരന്പരെയന്നു ഉളിസു. മനോ, വാക് കർമ്മഗളല്ലിയുര സഹ അസത്യവന്നു ഹേളുഭേദ. ഒഴിയ നഭതേയിനാ വിമുഖനാഗഭേദ. അത്യരക്ടനേയില്ലി ജാഗ്രതേവഹിസു. ജീവനക്തേ ഭേകാദ സപത്നന ഗളകേയില്ലി അനാസക്ത തോരസഭേദ. അധ്യയന മതു അധ്യാപനമിനാ വിമുഖനാഗഭേദ. മേവതാകാര്യഗളല്ലി മതു പിതൃകാര്യഗളല്ലി അനാദര തോരസഭേദ.

मातृदेवो भव संविदा देयम् ॥

തായിയന്നു, തന്മേയിന്നു ഗുരുവന്നു മതു അതിമിയന്നു മേവരേന്മു തിളിമു ശുശ്രൂഷ മോമു. മോഷവില്ലാദ കാര്യഗളന്നു മോമു. മോഷയുക്തവാദ കാര്യഗളന്നു മോമുഭേദ. നമ്മുല്ലിരുവ (ഗുരുവിനല്ലിരുവ) ഒഴിയ നഭതേഗളന്നു അനുസരിസു. നമ്മുല്ലിരുവ കേളു നഭതേയിന്നു അനുസരിസഭേദ. വയസ്സു, വിമു, നഭതേഗളല്ലി നമുഗിന്ത ഉക്തമരു ഇരുവാഗ അവരന്നു അഘ്യാ പാമുദിഗളിനാ ഗോരവിസഭേകു. മാനവന്നു ശ്രമുയിനാ കോമു.

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದೇ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಸಂಪತ್ತಿರುವಾಗ ದಾನಮಾಡು. ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದೇ ವಿನಯದಿಂದ ದಾನಮಾಡು. ಭಯದಿಂದ ದಾನ ಮಾಡು. ಸತ್ಪಾತ್ರರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡು.

अय यदि एवमुपासितव्यम्। एवमु चैतदुपास्यम्।।

ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆಚಾರಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಸಂಶಯ ಬಂದರೆ ಆಗ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಚಾರವುಳ್ಳಂತಹ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದಂತಹ ದಯೆಯುಳ್ಳಂತಹ ವಿವೇಶಾಲಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡು. ದೋಷವಿರುವವರಲ್ಲಿ (ದುರ್ಜನರಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗಲೂ ಸಹ ವಿವೇಕವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆಯೇ ನೀನೂ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು. ಇದು ನನ್ನ (ಗುರುವಿನ) ಆದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದು ಉಪದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಅನುಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು (ಶಿಷ್ಯನು) ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು.

मातृकाप्रश्नपत्रिका ।

Std : X

Sanskrit (Academic)

Total Score : 40

Time : 1½ hrs

1. यथोचितं योजयत । (5)
कथासरित्सागरः - ईश्वरदर्शनम् ।
उत्तररामचरितम् - वराहमिहिरः ।
तपोवनस्वामी - सत्कथाकालक्षेपः ।
वास्तुशास्त्रम् - सोमदेवः ।
हरिकथा - भवभूति ।
मनुष्यालयचन्द्रिका ।
 2. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं निर्धार्य लिखत । (1)
_____ प्रमादितव्यम् । (सत्यात्, सत्येन, सत्यम्)
 3. आयुर्वेदस्य अष्टाङ्गानधिकृत्य श्लोकस्याशयानुसारं लघूपन्यासं लिखत । (5)
“कायबालग्रहोर्ध्वाङ्गशलदंष्ट्राजरावृषान् ।
अष्टावङ्गानि तस्याहर्षिचकित्सा येषु संश्रिता ॥”
- श्लोकं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत ।
- कृतारिषड्वर्गजयेनमानवी-
मगम्यरूपां पदवीं प्रपित्सुना ।
विभज्य नक्तं दिवमस्ततन्द्रिणा
वितन्यते तेन नयेन पौरुषम् ॥
4. अस्मिन् श्लोके 'तेन' इत्यनेन कः उद्दिष्टः? (1)
 5. तेन कथं पौरुषं वितन्यते? (1)
 6. पद्येऽस्मिन् 'अहोरात्रं' इत्यर्थे प्रयुक्तं पदं किम्? (1)
 7. ज्ञातुं इच्छुना-विज्ञासुना । एवं 'प्रपित्सुना' इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिखत । (1)
 8. तामवदत् - ताम् + अवदत् । एवं चेत् 'मानवीमगम्यरूपाम्' इत्यस्य विश्लेषणं कुरुत । (1)
 9. तपत्रयम् अधिकृत्य भगवद्गीतोक्तदिशा विशदयत । (4)
सूचनाः- शरीरं तपः - वाङ्मयं तपः - मानसं तपः ।

10. सूचनानुसारं वृक्षाणां सेकविधिम् अधिकृत्य लघु टिप्पणीं लिखत।
सूचना:- ग्रीष्मकाले, हेमन्तकाले, वर्षाकाले। (3)
11. मद्यपानस्य दूष्यान् उत्बोधयितुं भित्तिपत्रिकाद्वयं रचयतु। (3)
उदाहरणम् - “मद्यं मा पिब।”
12. सूचनानुसारं लवस्य स्वभावं निरूपयत- (5)
सूचना: - भवभूते: उत्तररामचरितम् - वाल्मीके: आश्रमे जन्म - द्वादशवर्षीयः चपलबालः - वटूनां नेता - यागाश्वबन्धनम् - धीरः - पण्डितः।
13. सूचनानुसारं पाठकमधिकृत्य लघुटिप्पणीं लिखत। (3)
सूचना: - कलायाः साहित्यं - भक्तिभावः - वेषविधानम्।
14. मातृकानुसारं प्रधानकर्म विविच्य लिखत। (1)
मातृका - पिता पुत्रं धर्मं ब्रूते। प्रधानकर्म - धर्मं।
दरिद्रः धनिकं धनं याचते। प्रधानकर्म
15. प्रादेशिकभाषायां विवर्तयत। (5)
भारतस्य इतिहासकाव्यं भवति महाभारतम्। अस्मिन् अष्टादशपर्वभिः कौरवपाण्डवानां कथा सरसं वर्णयते। अस्य भीष्मपर्वणि अन्तर्भवति भगवद्गीता। भगवता श्रीकृष्णेन अर्जुनाय कृताः उपदेशा एवं भगवद्गीतायाः विषयः। एते उपदेशाः सर्वेषां मानवानां संसारदुःखा- पनयनाय उपकारकाः भवन्ति।
